

De keuze van de conservatoren 2
in de Patio

Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België

De keuze van de conservatoren 2

Donald Judd, *Zonder titel* 1988,
Koper en Plexiglas 304,7 x 69,2 x 61,4 cm
KMSKB, Brussel
© SABAM Belgium 2011- J. Geleyns photography

De Patio bevat een thematische keuze van werken uit de 20ste eeuw. Curatoren Frederik Leen en Francisca Vandepitte, beiden conservator in de KMSKB, selecteerden schilderijen, tekeningen en beeldhouwwerken waarmee in de opstelling voornamelijk het onderscheid in de beeldende kwalificaties figuratief – niet figuratief - abstract wordt uitgewerkt.

De abstracte kunst knipt de band met de ervaringswereld door. Het kunstwerk is op de eerste plaats een formele ordening waarin verhouding, spanning en evenwicht tussen vormelementen primeert. Sculpturen zijn constructies van volumes die niets concreets uitbeelden. Schilderijen zijn vlak want ze willen geen illusie van ruimte meer weergeven. Voorbeelden in de opstelling zijn de schilderijen van Amedée Cortier, Luc Peire, Josef Albers, Blinky Palermo en het *stack piece* van Donald Judd. Deze kunstwerken kunnen niet 'verteld' worden. Zo is een rechthoek enkel een geometrisch vlak en gaat rood over de kleur rood. Maar elke toeschouwer is natuurlijk vrij om een persoonlijke betekenis bij deze composities te bedenken.

In de niet-figuratieve kunst is de band met de werkelijkheid niet volledig verbroken. De schilderijen bevatten organische vormen die vaak de associatie met een gemoedsbeweging of gewaarwording oproepen. De kunstenaar ontwikkelt een persoonlijke vormtaal die ondanks de abstractie toch een zekere herkenbaarheid behoudt. We kunnen dit waarnemen in de werken van Jean Degottex, Gaston Bertrand en Jean Paul Riopelle. De vormelementen willen vooral een stemming bij de toeschouwer oproepen en niet zozeer verwijzen naar een symbolische betekenis zoals in abstracte werken soms wel het geval is.

Ook in de selectie sculpturen vindt de kijker verschillende gradaties en vormen van abstractie. In het spoor van de antieke traditie vertegenwoordigt *Luco* van Charles Leplae een terugkeer naar het figuratieve dat binnen het animisme van de jaren '30 opgang maakte. Enkele jaren eerder construeerde de kubist Pablo Gargallo met diverse stukken plaatmetaal een driedimensionale *Danseres* waarbij de nadruk ligt op het wervelende ritme van open en gesloten vormen. Oscar Jespers snijdt het exotische hout tot de gladde geometrische anatomie van een *Jonge vrouw*. In contrast daarmee is er de organische *Vrouw* van Eugène Dodeigne die het hout tot sierlijk grillige vorm uitwerkt .

Kunstenaars verwijzen steeds minder naar de menselijke figuur. Zo geeft Emilio Gilioli zijn beeld de titel *De krijger* zonder dat een verwijzing naar dit historisch iconografische motief zichtbaar is. Pol Bury en Nicolas Schöffer verwijzen op geen enkele wijze meer naar de concrete werkelijkheid. In de kinetische beelden van Bury ontdekt de aandachtige kijker subtiele bewegingen waardoor de tijd lijkt te vertragen. Schöffer verdeelt de ruimte in facetten van blinkend chroom waar ook de toeschouwer in verschijnt.

De conservatoren gingen ook op zoek naar een aantal esthetische verwantschappen tussen zeer diverse werken. De opstelling vangt aan met twee werken van Marcel Broodthaers die de link vormen met een ensemble van pop kunst waarin het gebruiksvoorwerp een artistieke status krijgt. Dit 'nouveau réalisme' voltrekt zich bij Arman in een opeenstapeling van sleutels of een reliëf van vioolonderdelen.

Er is de verwantschap tussen Alberto Burri, Jean Dubuffet en Giuseppe Penone die de materie in hun werk centraal stellen. Er is het contrast in mensuitbeelding tussen het realisme van Louis Buisseret en de kubistische experimenten van Gust De Smet. De strakke vormtaal van Amedée Ozenfant en Alberto Magnelli leidt naar het monumentale *Oppervlakte 327* van Giuseppe Capogrossi waarin zich nog louter tekens manifesteren. Van daaruit kom je terecht bij de getallenreeksen van

Roman Opalka, de persoonlijke schriftuur van Cy Twombly en de objectieve schilderijen van Joseph Kosuth.

Centraal in de tentoonstellingsruimte hangen twee zeefdrukken van Henri Matisse: *Oceanië: de zee* en *Polynesië: de lucht*. De vormen zijn herkenbaar én geabstraheerd, zonder horizon maar niet in een vlak, met een tekenmatige uitbeelding (ideogram) én een herkenbare afbeelding, een structurele (all-over) opbouw maar toch geen raster. Aan de tegenoverliggende wanden zien we deze tweeledige benadering nogmaals bij Matisse, Willy Baumeister en Victor Servranckx.

Een laatste verwantschap verschijnt in de modernistische beeldanalyses van Rik Wouters en Jules Schmalzigaug. In beide werken wordt de mens in de eerste plaats kleur en constructie, pas daarna portret.

Op de verdieping wordt vooral aandacht gevraagd voor de verwantschap tussen de schilderkunstige uitwerking en kleurstelling van afbeeldende en niet-figuratieve schilderijen, zoals bij Antoine Mortier en Serge Vandercam. Tevens wordt de verscheidenheid in het gebruik en verwerking van traditionele beeldmotieven in de verf gezet. Dit zien we vooral in de opstelling van de werken van David Tremlett en Francis Bacon.